

Mgr Jakub Zamojski

Uniwersytet Śląski w Katowicach

ORCID: 0000-0003-2902-2302

e-mail: jakub.zamojski@us.edu.pl

Uprawnienia kontrolno-informacyjne akcjonariuszy w prostej spółce akcyjnej — wybrane zagadnienia

The shareholders' control and information rights in a simple joint stock company — selected issues

Streszczenie

Celem niniejszego artykułu jest analiza problematyki uprawnienia kontrolnego i informacyjnego akcjonariusza w prostej spółce akcyjnej. Dokonano w syntetyczny sposób charakterystyki obu powyższych uprawnień, ze szczególnym uwzględnieniem aspektu porównawczego ze spółką z ograniczoną odpowiedzialnością oraz spółką akcyjną. Odniesiono się również do wzajemnej relacji pomiędzy prawem kontroli a prawem do informacji. Ponadto szczególną uwagę poświęcono ocenie inkorporowania zarówno prawa kontroli, jak i prawa do informacji na gruncie prostej spółki akcyjnej celem zaktywizowania akcjonariuszy do uczestnictwa w praktyce funkcjonowania spółki.

Słowa kluczowe: prosta spółka akcyjna, akcja, akcjonariusz, prawo do informacji, prawo kontroli, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, spółka akcyjna

JEL: K20, K22

Abstract

This paper aims to analyse the issue of the control rights and information rights of a shareholder in a simple joint-stock company. The paper contains comprehensive characteristics of both of the above rights, emphasizing the comparative aspect with a limited liability company and a joint-stock company. Moreover, the mutual relation between the control right and the information right has been analysed as well. Furthermore, it should be emphasized that special attention was paid to the attempt to evaluate the incorporation of both the right of control and the right to information in the simple joint-stock company in order to enhance the shareholders' participation in the life of the company.

Keywords: simple joint-stock company, share, shareholder, information right, control right, limited liability company, joint-stock company

Wprowadzenie

Omówienie problematyki uprawnień kontrolnych i informacyjnych akcjonariuszy w prostej spółce akcyjnej wymaga odniesienia się do zakresu przedmiotowego prawa indywidualnej kontroli oraz prawa akcjonariusza do informacji. Zasadne jest wskazanie, iż indywidualne prawo kontroli, uregulowane w przepisie art. 300²⁴ k.s.h. (ustawa z 15.09.2000 r. kodeks spółek handlowych, Dz.U. 2020 r. poz. 1526, dalej jako k.s.h.) jest uprawnieniem uregulowanym na gruncie prostej spółki akcyjnej odrębnie od prawa do informacji, przyznanego akcjonariuszowi na podstawie przepisu art. 300⁹⁷ k.s.h. Akcjonariusze prostej spółki ak-

cyjnej poprzez wykonywanie uprawnień kontrolnych pozyskują informacje o spółce, słusznie zatem w doktrynie na gruncie spółki z o.o. został wyrażony pogląd, iż prawo kontroli można utożsamić w zakresie przedmiotowym z prawem współnika do informacji o spółce (por. pogląd wyrażony w odniesieniu do spółki z o.o. — Szumański, 2014, art. 212 nb. 21). Prawo indywidualnej kontroli w prostej spółce akcyjnej podobnie jak w spółce z o.o. można zakwalifikować jako element osobowy w spółce kapitałowej (por. pogląd wyrażony w odniesieniu do spółki z o.o. — Piniór, 2013, s. 322 wraz z powołaną tam literaturą). W literaturze podkreśla się, że to uprawnienie akcjonariusza, z systemowego punktu widzenia, wywodzi się z przepisu art. 38 § 2 k.s.h.,

zgodnie z którym nieważne jest umowne ograniczenie prawa współnika jawnego do osobistego zasięgania informacji o stanie majątku i interesów spółki oraz prawa do osobistego przeglądania ksiąg i dokumentów spółki (por. pogląd wyrażony w odniesieniu do spółki z o.o. — Opalski, 2018, komentarz do art. 212, nb. 1). Charakterystyczne dla spółek osobowych jest występowanie instrumentów indywidualnej kontroli współników (por. pogląd wyrażony w odniesieniu do spółki z o.o. — Opalski, 2018, komentarz do art. 212, nb. 2). Prosta spółka akcyjna charakteryzuje się uniwersalną strukturą organizacyjną, która może zostać ukształtowana jako podmiot o licznych elementach osobowych oraz takich typowo kapitałowych. Warto zaznaczyć, iż zapewnienie akcjonariuszom uprawnienia kontrolnego jest powiązane z prawem do wydawania wiążących poleceń organowi zarządzającemu na podstawie przepisu art. 300⁵³ k.s.h. W konsekwencji akcjonariusze będą w stanie skutecznie kontrolować, czy organ zarządzający stosuje się do poleceń organu właścicielskiego.

W tym miejscu zasadne jest wskazanie, iż na gruncie prostej spółki akcyjnej ustawodawca odmiennie niż w pozostałych spółkach kapitałowych wprowadził grupę przepisów ogólnych dotyczących organów prostej spółki akcyjnej (tytuł III, dział Ia, rozdział 3 „Organy spółki”, oddział 1 „Przepisy ogólne”). Zatem ustawodawca słusznie zdecydował się na zmianę umiejscowienia regulacji indywidualnego prawa kontroli, które na gruncie prostej spółki akcyjnej zostało umieszczone w oddziale 1 w rozdziale 2 zatytułowanym „Prawa i obowiązki akcjonariuszy”, zamiast umiejscawiania tejże regulacji bezpośrednio przed przepisami odnoszącymi się do rady nadzorczej, jak ma to miejsce na gruncie spółki z o.o. W literaturze przedmiotu wskazuje się, że taki sposób regulacji jest uzasadniony zarówno z perspektywy merytorycznej, jak i systemowej, ponieważ instytucja prawa indywidualnej kontroli jest uprawnieniem kontrolnym akcjonariusza, a nie nadzorczym (Kozieł, 2020, art. 300²⁴ k.s.h., nb. 1). Należy zatem aprobując ocenić umiejscowienie instytucji indywidualnej kontroli w prostej spółce akcyjnej w sąsiedztwie przepisów dotyczących praw i obowiązków akcjonariusza.

Prawo akcjonariusza do informacji, przyznane na podstawie przepisu art. 300⁹⁷ k.s.h., należy scharakteryzować jako jeden z podstawowych elementów ładu korporacyjnego (*corporate governance*), na podstawie którego akcjonariusz jest w stanie pozyskać niezbędną wiedzę dotyczącą spółki oraz istotnych zdarzeń gospodarczych oraz korporacyjnych związanych z jej działalnością podczas obrad walnego zgromadzenia. Uprawnienie informacyjne wpływa na transparentność procesów zachodzących w spółce. Z jednej strony akcjonariusz, realizując omawiane uprawnienie, może wpływać na organ zarządzający, aby ten działał sprawniej i rzetelniej. Z drugiej strony jednak takie uprawnienie przyznaje poszczególnym akcjonariuszom istotne narzędzie pozwalające na pozyskiwanie informacji, co może spowodować, że poszczególni akcjonariusze będą aktywnie uczestniczyć w bieżącym korporacyjnym funkcjonowaniu spółki.

Należy przy tym mieć na względzie, że prawo do informacji nie zostało uregulowane na gruncie spółki z o.o., gdzie

wprowadzono indywidualne prawo kontroli, której to instytucji nie uregulowano z kolei na gruncie spółki akcyjnej. Tym samym ustawodawca zdecydował się na hybrydowe podejście, inkorporując do prostej spółki akcyjnej zarówno uprawnienie kontrolne, jak i informacyjne. W istocie powierzchowna analiza takiej decyzji może sugerować, że dążenie ustawodawcy do zapewnienia akcjonariuszowi tak wysokiego ustawowego zakresu uprawnień informacyjno-kontrolnych jest zaletą. Jednakże warto zastanowić się, czy połączenie obu uprawnień na gruncie prostej spółki akcyjnej jest właściwe, a w konsekwencji, czy nie będzie prowadziło do konfliktów, w szczególności uwzględniając potencjalnie dużą liczbę akcjonariuszy, którzy przez nadmierne wykorzystywanie obu uprawnień mogą doprowadzić do paraliżu działalności takiej spółki. Celem niniejszego artykułu jest także dokonanie oceny, czy odesłanie do stosowania przepisów o spółce z o.o. i spółce akcyjnej w zakresie omawianych uprawnień w tym kształcie, w jakim dokonał tego ustawodawca w odniesieniu do prostej spółki akcyjnej, jest adekwatne.

Charakter prawny prawa indywidualnej kontroli

Akcjonariuszowi prostej spółki akcyjnej niezależnie od liczby posiadanych przez niego akcji spółki przysługuje na podstawie przepisu art. 300²⁴ k.s.h. prawo indywidualnej kontroli. Jak wyżej wskazano, uprawnienie kontrolne czerpie z rozwiązań właściwych dla spółki z o.o., zatem ustawodawca wskazał, że przepis art. 212 k.s.h. stosuje się odpowiednio do wykonywania prawa kontroli na gruncie prostej spółki akcyjnej. W literaturze podkreśla się, że zasadne jest interpretowanie tego przepisu *per analogiam legis* również w kwestii zakresu prawa kontroli przysługującego akcjonariuszowi (Kozieł, 2020, art. 300²⁴, nb. 2). Odpowiednie stosowanie przepisów oznacza, że niektóre z nich stosujemy wprost, inne ze zmianami, a jeszcze innych nie stosujemy w ogóle. W konsekwencji należy przyjąć, że dopuszczalna będzie interpretacja polegająca na autonomicznym rozumieniu instytucji prawa kontroli przy subsydiarnym korzystaniu z dorobku piśmiennictwa i judykatury w zakresie prawa kontroli na gruncie spółki z o.o. ze względu na odesłanie do odpowiedniego stosowania art. 212 k.s.h. Taki zabieg legislacyjny można argumentować próbą zapewnienia autonomiczności instytucji prawa kontroli na gruncie prostej spółki akcyjnej. W tym miejscu należy odnieść się krytycznie do poglądu wyrażonego w literaturze, że autonomiczny zakres prawa kontroli akcjonariuszy może prowadzić do sytuacji, w której prawo to obejmuje zasadniczo nieograniczony wymiar w zakresie przedmiotowym oraz podmiotowym, niezależnie czy w danej spółce została ustanowiona rada nadzorcza i jakie ma w tym obszarze kompetencje (Kozieł, 2020, art. 300²⁴ nb. 2).

Niezwykle istotny z punktu widzenia porównania prostej spółki akcyjnej i spółki z o.o. w zakresie prawa kontroli jest brak regulacji na gruncie prostej spółki akcyjnej uprawnie-

nia do wyłączenia lub ograniczenia prawa kontroli w razie ustanowienia w spółce rady nadzorczej, o którym mowa w art. 213 § 3 k.s.h. w odniesieniu do spółki z o.o. Brak takiej regulacji na gruncie prostej spółki akcyjnej należy zakwalifikować jako przyznanie przez ustawodawcę prawa kontroli jako uprawnienia o charakterze bezwzględny. W literaturze wskazuje się, że poprzez brak odesłania do art. 213 § 3 k.s.h. nie jest możliwe wyłączenie ani ograniczenie indywidualnego prawa kontroli wynikającego z art. 212 w zw. z art. 300²⁴ k.s.h., nawet w razie ustanowienia w prostej spółce akcyjnej rady nadzorczej (Wawer, 2020, art. 300²⁴, nb. 4). Warto również zwrócić uwagę, że konsekwencją tak szerokiego zakresu prawa kontroli oraz braku możliwości jego wyłączenia bądź ograniczenia w umowie spółki jest to, że może w pewnych przypadkach dochodzić do zazębiania się zakresów kompetencji kontrolnych akcjonariuszy i rady nadzorczej oraz płaszczyzn ich wykonywania (Kozieł, 2020, art. 300²⁴, nb. 4).

W tym miejscu zasadne jest przedstawienie krytycznych uwag co do zasadności wprowadzenia uprawnień kontrolno-informacyjnych w prostej spółce akcyjnej. Na wstępie należy zaznaczyć, iż głównym motywem wprowadzenia prostej spółki akcyjnej było stworzenie prawnych warunków do rozwoju innowacyjnych przedsięwzięć opartych na nowych technologiach oraz kapitale ludzkim. Co więcej, w uzasadnieniu wskazywano, że ustawodawca przy tworzeniu prostej spółki akcyjnej kierował się pozostawieniem akcjonariuszom szerokiego zakresu autonomii woli w zakresie kształtowania mechanizmów informacji i kontroli nad spółką¹. Dlatego też rozważenia wymaga, czy zapewnienie aż tak szerokiego zakresu uprawnień kontrolno-informacyjnych w prostej spółce akcyjnej było zasadne. W praktyce może to spowodować, iż w spółkach o dużej liczbie akcjonariuszy, posiadających minimalny udział w kapitale akcyjnym, akcjonariusze będą w stanie nadużywać swoich uprawnień do indywidualnej kontroli, utrudniając jednocześnie bieżącą czy też strategiczną działalność spółki. Organ zarządzający, zamiast zajmować się prowadzeniem spraw spółki, będzie zobowiązany umożliwić akcjonariuszom realizację ich uprawnień wynikających z ustawy. Dodatkowo tacy akcjonariusze będą mogli pozyskiwać praktycznie w nieograniczonym zakresie informacje o działalności spółki, w tym także dotyczące planów biznesowych i strategicznych.

Charakter prawny prawa do informacji

Przechodząc do analizy charakteru prawnego uprawnienia informacyjnego w prostej spółce akcyjnej, wskazuje się, że ustawodawca wzorował się na rozwiązaniach właściwych dla spółki akcyjnej, opierając tę regulację na normach o charakterze imperatywnym, co jest uzasadnione potrzebą zapewnienia ustawowego zakresu ochrony wszystkim akcjonariuszom². Co więcej, regulacja przepisu art. 300⁹⁷ k.s.h. została literalnie przeniesiona z przepisu art. 428 § 1 k.s.h.. W dalszej części ustawodawca odsyła do odpowiedniego stosowania przepisów art. 428 § 2–7 oraz art. 429

k.s.h. w zakresie udzielania akcjonariuszowi prostej spółki akcyjnej informacji przez zarząd/radę dyrektorów.

W literaturze wskazuje się jednak, że z uwagi na znaczne podobieństwo — zarówno w płaszczyźnie merytorycznej, jak i językowej (gramatycznej) — tej instytucji w spółce akcyjnej i prostej spółce akcyjnej, większość przepisów dotyczących realizacji prawa akcjonariusza do informacji w spółce akcyjnej — jak się wydaje — znajdzie zastosowanie do tego prawa akcjonariusza prostej spółki akcyjnej wprost (Kozieł, 2020, art. 300⁹⁷, nb. 3).

Charakterystyka uprawnień kontrolno-informacyjnych

Zakres prawa indywidualnej kontroli

Zarówno na gruncie prostej spółki akcyjnej, jak i spółki z o.o., zakres prawa indywidualnej kontroli jest niezwykle szeroki. W związku z tym akcjonariuszom prostej spółki akcyjnej, podobnie jak wspólnikom spółki z o.o., przyznano trzy generalne grupy uprawnień:

1) uprawnienie do przeglądania ksiąg i dokumentów spółki;

2) uprawnienie do sporządzania bilansu dla swego użytku;

3) uprawnienie żądania wyjaśnień od zarządu bądź rady dyrektorów.

Odnosząc się do pierwszej grupy uprawnień, przez księgi należy rozumieć co najmniej księgi rachunkowe, które obejmują dziennik, księgę główną, księgi pomocnicze, zestawienia: obrotów i sald kont księgi głównej oraz sald kont ksiąg pomocniczych, wykaz składników aktywów i pasywów — inwentarz, zgodnie z przepisem art. 13 ustawy o rachunkowości³. Z kolei dokumenty spółki należy interpretować jako wszystkie dokumenty w formie pisemnej, dokumentowej oraz elektronicznej związane pośrednio lub bezpośrednio z działalnością prowadzoną przez spółkę oraz dotyczące jej organizacji (por. pogląd wyrażony w odniesieniu do spółki z o.o. — Chomiuk, 2020, art. 212, nb. 11). Tak szeroka definicja dokumentów spółki może zatem dotyczyć m.in. ksiąg handlowych, umów z kontrahentami, korespondencji i pism handlowych, rachunków, faktur, dokumentacji ZUS, dokumentacji przedkładanej urzędowi skarbowemu, a także umów z członkami organu zarządczego wraz z wynagrodzeniem poszczególnych członków (por. pogląd wyrażony w odniesieniu do spółki z o.o. — Pinior, 2013 s. 325; Szumański, 2014, s. 545; Zielińska, 2020, s. 1383; Gierat, 2010, s. 198; Opalski, 2018, art. 212, nb. 15; Pabis, 2004, s. 291; Bilewska, 2010, s. 38). Akcjonariusz realizujący uprawnienie podczas przeglądania ksiąg i dokumentów może przygotowywać we własnym zakresie notatki i kopie (por. pogląd wyrażony w odniesieniu do spółki z o.o. — Pinior, 2013, s. 325 wraz z powołaną tam literaturą). W literaturze przedmiotu podkreśla się, że uprawnienie kontrolne nie obejmuje co do zasady domagania się odpisów przeglądanych ksiąg lub dokumentów (por. pogląd wyrażony w odniesieniu do spółki z o.o. — Pinior, 2013, s. 325), zatem na

spółce nie ciąży prawny obowiązek sporządzenia takich odpisów ani ich wydania. Natomiast jeżeli akcjonariusz będzie się tego domagał, to w przypadku ich wydania koszty będą obciążać akcjonariusza (por. pogląd wyrażony w odniesieniu do spółki z o.o. — Pinior, 2013, s. 325, Gierat, 2010, s. 198). Nie sposób bowiem przyjąć, że akcjonariuszowi oprócz przyznania uprawnienia kontrolnego przyznano również uprawnienie do żądania odpisów wszelkiej kontrolowanej dokumentacji. Jednocześnie trzeba wskazać, że spółka w razie wydania odpisów czy kserokopii może domagać się od akcjonariusza opłat za ich sporządzenie (pogląd wyrażony w odniesieniu do spółki z o.o. — Pinior, 2013, s. 325; Kwaśnicki, 2005 s. 241). Za dopuszczalne należy uznać przesłanie określonych dokumentów za pośrednictwem poczty elektronicznej na adres akcjonariusza, w razie gdy taka dokumentacja sporządzona jest w postaci elektronicznej.

Przechodząc do drugiej grupy uprawnień, warto zauważyć, że w literaturze przyjęto (por. pogląd wyrażony w odniesieniu do spółki z o.o. — Pinior, 2013, s. 326; Rachwał, 2007, s. 993), iż pojęcie „sporządzenie bilansu dla swego użytku” powinno być rozumiane szeroko, a więc nie tylko jako sporządzanie bilansu *sensu stricto*, zgodnie z przepisami ustawy o rachunkowości, ale także sporządzanie notatek, dokonywanie odpisów. Wskazuje się również, iż jest to pewna „symulacja” bilansu, mająca na celu odzwierciedlenie sytuacji finansowej spółki na określony dzień w roku, wybrany przez akcjonariusza (por. pogląd wyrażony w odniesieniu do spółki z o.o. — Pinior, 2013, s. 327; Szumański, 2008, s. 546; Rachwał, 2007, s. 993; Gierat, 2010, s. 200). Podkreślenia wymaga, że w literaturze trafnie przyjęto, że bilans może być sporządzony wyłącznie dla swego użytku, stąd należy wykluczyć możliwość wykorzystania bilansu przez akcjonariusza w inny sposób (por. pogląd wyrażony w odniesieniu do spółki z o.o. — Pinior, 2013, s. 327; Gierat, 2010, s. 200).

Trzecia grupa uprawnień obejmuje możliwość domagania się od członków zarządu, alternatywnie rady dyrektorów w przypadku ustanowienia w spółce systemu monitoringowego, udzielenia wyjaśnień. W istocie mogą one dotyczyć wszelkich informacji dotyczących prowadzenia spraw spółki, kondycji finansowej spółki, płynności finansowej, stanu zatrudnienia, wszelkich spraw w toku, toczonych procesów sądowych, powiązań kapitałowych, informacji na temat kadry menedżerskiej, jak również informacji dotyczących perspektyw rozwoju, planów gospodarczych, zawartych oraz przewidywanych w przyszłości umów (por. pogląd wyrażony w odniesieniu do spółki z o.o. — Pinior, 2013 s. 327; Bilewska, 2008, s. 447).

Ustawodawca na gruncie prostej spółki akcyjnej w przepisie art. 300²⁴ k.s.h. wskazuje, iż do wykonywania prawa kontroli stosuje się odpowiednio przepis art. 212 k.s.h. Zatem uprawnienie kontrolne akcjonariusza może być realizowane w każdym czasie, uwzględniając faktyczne możliwości zarządu/rady dyrektorów do udzielenia żądanych informacji, wyjaśnień, udostępnienia ksiąg i dokumentów. Realizacja uprawnienia kontrolnego następuje przez skierowanie żądania do organu zarządczego, przy czym takie żądanie może przybrać dowolną formę. Jednakże, dla ce-

łów dowodowych w razie odmowy zarządu/rady dyrektorów, zaleca się skierowanie takiego żądania w formie dokumentowej. Prawo kontroli powinno zostać zrealizowane w miejscu prowadzenia działalności spółki, jednakże akcjonariusz nie ma uprawnienia do wnoszenia jakichkolwiek dokumentów poza siedzibę spółki. W przypadku przetrzymywania dokumentów czy ksiąg poza lokalem spółki na podstawie umów cywilnoprawnych zawartych z podmiotami trzecimi, m.in. biurem rachunkowym, kancelarią prawną etc., obowiązkiem organu zarządzającego będzie wcześniejsze przygotowanie i udostępnienie akcjonariuszowi tychże ksiąg czy dokumentów w siedzibie spółki (por. pogląd wyrażony w odniesieniu do spółki z o.o. — Kwaśnicki, 2005, s. 240; Gierat, 2010, s. 199). W takim przypadku pomocne może się okazać zamieszczenie w umowie spółki odpowiednich postanowień, które doprecyzują zasady wykonywania prawa kontroli przez akcjonariusza, w szczególności zagadnienia związane z trybem składania żądania do organu zarządzającego przez akcjonariuszy, trybem wydawania ksiąg i dokumentów do wglądu, sporządzania kopii i odpisów oraz ewentualnie uregulowanie związane z opłatami za sporządzenie kserokopii. Jednakże takie postanowienia umowy spółki nie mogą w żaden sposób ograniczać akcjonariuszy w realizacji uprawnień kontrolnych przyznanych im na podstawie przepisu art. 300²⁴ k.s.h.

Uprawnienie kontrolne może być wykonywane przez akcjonariusza samodzielnie bądź przy udziale osoby upoważnionej przez akcjonariusza. Niewątpliwie dopuszczenie innej upoważnionej osoby jest zasadne głównie przez wzgląd na to, iż często wiedza akcjonariusza nie jest wystarczająca, aby należycie i skutecznie zrealizować takie uprawnienie. Dlatego też akcjonariusze często będą korzystać z pomocy fachowców, m.in. radców prawnych, adwokatów, doradców podatkowych, biegłych rewidentów, a także księgowych. Kontrowersyjnym zagadnieniem poruszonym w literaturze jest możliwość realizowania uprawnienia kontrolnego wyłącznie przez pełnomocnika posiadającego należyte umocowanie do działania w imieniu akcjonariusza. W pierwszej kolejności należy zaznaczyć, że ustawodawca w prostej spółce akcyjnej nie wskazał w przepisie art. 300²⁴ k.s.h., podobnie jak na gruncie spółki z o.o., obowiązku osobistego wykonywania prawa indywidualnej kontroli, jak to ma miejsce w spółkach osobowych na podstawie przepisu art. 38 § 2 k.s.h. (por. pogląd wyrażony w odniesieniu do spółki z o.o. — Pinior, 2013, s. 336). W drugiej kolejności za dopuszczalną przyjmuje się argumentację, że prawo indywidualnej kontroli może być realizowane zarówno osobiście przez akcjonariusza, jak i przez pełnomocników, gdyż brak jest wyraźnych zakazów w tym przypadku co do działania przez pełnomocnika. Ponadto byłoby to zgodne z *ratio legis*, uwzględniając przy tym pozytywny wpływ na ochronę akcjonariuszy mniejszościowych, głównie poprzez zapewnienie im możliwości skutecznej i efektywnej realizacji uprawnień kontrolnych (por. pogląd wyrażony w odniesieniu do spółki z o.o. — Kwaśnicki, 2005, s. 238; Gierat, 2010, s. 195). Opowiadając się za funkcjonalną wykładnią przepisu art. 300²⁴ k.s.h., a tym samym pozwalając na wykonywanie czynności kontrolnych przez pełnomocnika na podstawie

pełnomocnictwa udzielonego przez akcjonariusza, warto wskazać, że rozwiązaniem powyższego sporu będzie jednoznacznie uregulowanie tego zagadnienia w umowie spółki poprzez umożliwienie akcjonariuszowi wykonywania prawa kontroli również przez pełnomocnika.

Istotne zagadnienie dotyczy ochrony, jaka przysługuje akcjonariuszom w prostej spółce akcyjnej w razie odmowy przez zarząd/radę dyrektorów wyjaśnień lub wglądu do dokumentów bądź ksiąg spółki. Należy zaznaczyć, iż zgodnie z przepisem art. 212 § 2 w zw. z art. 300²⁴ k.s.h. zarząd/rada dyrektorów będzie mieć prawo do odmowy wykonania przez akcjonariusza prawa indywidualnej kontroli, jeżeli istnieje uzasadniona obawa, że taki akcjonariusz wykorzysta swoje uprawnienie w celach sprzecznych z interesem spółki i przez to wyrządzi spółce znaczącą szkodę. Warto wskazać, iż uprawniony do odmowy wykonania prawa kontroli będzie każdy członek zarządu/dyrektor indywidualnie, bez konieczności podejmowania uprzedniej uchwały przez organ zarządzający *in corpore*. Powyższe stanowisko można argumentować tym, że akcjonariusz, kierując żądanie zrealizowania swojego uprawnienia, składa oświadczenie wobec spółki. Stosownie zaś do przepisu art. 300⁶⁶ § 2 k.s.h. w przypadku wyboru modelu dualistycznego lub przepisu art. 300⁷⁸ § 2 k.s.h. w przypadku wyboru modelu monistycznego oświadczenia kierowane wobec spółki mogą zostać skutecznie złożone wobec jednego członka zarządu/dyrektora, zgodnie z zasadami reprezentacji biernej. Powołując się na wykładnię funkcjonalną, należy krytycznie ocenić pogląd o konieczności podjęcia uprzedniej uchwały zarządu/rady dyrektorów w przedmiocie wyrażenia dopuszczenia do wykonania prawa kontroli bądź odmowy wykonania tego uprawnienia (tak m.in. Kidyba, 2001, s. 489; Szumański, 2005, s. 550; Kwaśnicki, 2005, s. 242; Strzelczyk, 2011, s. 377). Mogłoby to w praktyce negatywnie wpływać na realizację uprawnienia kontrolnego przez akcjonariusza, głównie przez możliwość wstrzymywania lub nawet czasowego blokowania przez zarząd/radę dyrektorów wykonania takiego uprawnienia. W wyżej zaprezentowanej sytuacji organ zarządzający, chcąc utrudnić bądź istotnie opóźnić wykonanie prawa kontroli przez akcjonariusza, mógłby przed dopuszczeniem albo odmówieniem akcjonariuszowi wykonania prawa kontroli powoływać się na konieczność zwołania posiedzenia i podjęcia uchwały w tym zakresie, co znacząco wydłużyłoby cały proces. Co istotne, ustawodawca w przepisie art. 212 § 1 w zw. z art. 300²⁴ k.s.h. dookreślił sposób wykonywania prawa kontroli, wskazując, że może to nastąpić w każdym czasie, co niejako powoduje, iż zarząd/rada dyrektorów ma dwie możliwości: dopuścić akcjonariusza do wykonania prawa kontroli albo odmówić mu realizacji swojego uprawnienia. Na marginesie warto odnotować uwagę natury praktycznej. Skoro bowiem każdy członek zarządu/dyrektor ma obowiązek udostępnić dokumenty/księgi do przeglądania lub złożyć wyjaśnienia, to nie sposób twierdzić, iż taki członek zarządu/dyrektor nie może samodzielnie odmówić wykonania tego prawa, powołując się na przepis art. 212 § 2 w zw. z art. 300²⁴ k.s.h. (por. pogląd wyrażony w odniesieniu do spółki z o.o. — Pinior, 2013, s. 345 wraz z powołaną tam literaturą).

Ustawodawca na podstawie przepisu art. 212 § 3 w zw. z art. 300²⁴ k.s.h. przyznał akcjonariuszowi możliwość odwołania się od decyzji odmownej zarządu/rady dyrektorów w drodze uchwały akcjonariuszy. Ostatecznie w razie braku podjęcia takiej uchwały bądź negatywnego rozstrzygnięcia akcjonariuszowi przysługuje prawo do złożenia wniosku do sądu rejestrowego właściwego ze względu na siedzibę spółki o zobowiązanie organu zarządzającego do udzielenia wyjaśnień lub zapewnienia wglądu do dokumentów bądź ksiąg spółki. Taki wniosek powinien zostać złożony w terminie 7 dni od dnia otrzymania zawiadomienia o uchwale bądź w przypadku niepodjęcia uchwały akcjonariuszy — w terminie miesiąca, licząc od dnia zgłoszenia żądania podjęcia stosownej uchwały przez akcjonariusza.

Zakres prawa do informacji

Przechodząc do charakterystyki uprawnienia informacyjnego na gruncie prostej spółki akcyjnej, w pierwszej kolejności należy wskazać, iż zgodnie z przepisem art. 300⁹⁷ k.s.h. podczas obrad walnego zgromadzenia organ zarządzający jest zobowiązany do udzielenia na żądanie akcjonariusza informacji dotyczących spółki, jeżeli jest to uzasadnione dla oceny sprawy objętej porządkiem obrad. Uprawnienie informacyjne podczas walnego zgromadzenia może być zrealizowane w formie ustnej, jest to bowiem uzasadnione naturą obrad walnego zgromadzenia (Opalski, 2016, art. 428 nb. 10; Szumański, 2013, art. 428 nb. 21). W istocie zobowiązany do odpowiedzi może być w zależności od rodzaju zadanego pytania organ zarządzający *in corpore* bądź wskazany indywidualnie członek zarządu/rady dyrektorów. Nie powinno budzić wątpliwości, iż istota omawianej regulacji sprowadza się do zadawania pytań, związanych z aktualnie procedowanym porządkiem obrad, a zatem uprawnienie informacyjne powinno być zrealizowane przed poddaniem pod głosowanie konkretnej uchwały bądź uchwał w ramach danego punktu porządku obrad, co wynika z literalnego brzmienia przepisu art. 300⁹⁷ § 1 *in fine* k.s.h., który określa, że pozyskanie informacji przez akcjonariusza musi być „uzasadnione dla oceny sprawy objętej porządkiem obrad”. Jak podkreśla się w doktrynie, *ratio legis* prawa do informacji podczas obrad walnego zgromadzenia jest pozyskanie informacji umożliwiających ocenę danego punktu w porządku obrad, co może przełożyć się m.in. na sposób głosowania nad daną uchwałą (Kupryjańczyk, 2020, art. 428 nb. 3). W tym miejscu warto zaznaczyć, iż zgodnie z przepisem art. 300⁹⁷ § 2 k.s.h. ustawodawca wskazuje, że przepisy art. 428 § 2–7 oraz art. 429 k.s.h. stosuje się odpowiednio do udzielania akcjonariuszowi informacji przez zarząd. Zgodnie zatem z dyspozycją przepisu art. 428 § 5 k.s.h. zarząd/rada dyrektorów, w razie gdy uzna, że udzielenie odpowiedzi podczas obrad walnego zgromadzenia nie jest możliwe z uwagi np. na obszerność zagadnienia, może udzielić takiej informacji na piśmie poza walnym zgromadzeniem, jeżeli przemawiają za tym ważne powody. Jednakże zarząd/rada dyrektorów jest obowiązana do udzielenia takiej informacji nie później niż w terminie dwóch tygo-

dni od dnia zgłoszenia żądania podczas walnego zgromadzenia (art. 428 § 5 *in fine* k.s.h.). W doktrynie podkreśla się, iż ważnymi powodami mogą być m.in. konieczność przygotowania odpowiedzi na podstawie niedostępnych na walnym zgromadzeniu danych czy dokumentów źródłowych; brak na walnym zgromadzeniu kompetentnego w danej dziedzinie czy za nią odpowiedzialnego członka zarządu bądź dyrektora; potrzeba głębszej weryfikacji informacji, jakie mają zostać udzielone (Kupryjańczyk, 2020, art. 428 nb. 7).

Dodatkową możliwością przewidzianą przez ustawodawcę jest udzielenie informacji poza walnym zgromadzeniem podstawie art. 428 § 6 w zw. z 300⁹⁷ § 2 k.s.h., który uprawnia akcjonariusza do zgłoszenia wniosku o udzielenie informacji dotyczących spółki poza walnym zgromadzeniem. Należy wskazać, iż w tym trybie przepis art. 428 § 6 k.s.h. stanowi o informacjach „dotyczących spółki”, zatem należy interpretować szerzej zakres przedmiotowy uprawnienia informacyjnego aniżeli zakres przedmiotowy informacji, o których mowa w przepisach art. 428 § 1 oraz § 5 k.s.h.

Kolejnym sposobem udzielenia informacji jest tryb wprowadzony przepisem art. 428 § 4 k.s.h., który stanowi, że jeżeli odpowiednie informacje są dostępne na stronie internetowej spółki w miejscu wydzielonym na zadawanie pytań przez akcjonariuszy i udzielanie im odpowiedzi, wówczas zarząd/rada dyrektorów nie będzie zobowiązana do udzielenia żądanej informacji, bowiem ustawodawca przyjął domniemanie udzielenia informacji, pod warunkiem iż informacje zamieszczone na stronie internetowej są tożsame w zakresie tematycznym z pytaniem akcjonariusza.

Istotnym zagadnieniem jest ochrona prawa do informacji w prostej spółce akcyjnej. W przepisie art. 300⁹⁷ § 2 k.s.h. ustawodawca odesłał do przepisu art. 429 k.s.h., który to przepis stanowi, że akcjonariusz, któremu odmówiono ujawnienia żądanej informacji podczas obrad walnego zgromadzenia i który zgłosił sprzeciw do protokołu, może złożyć wniosek do sądu rejestrowego o zobowiązanie zarządu do udzielenia informacji. Dodatkowo, zgodnie z przepisem art. 429 § 2 k.s.h., wniosek należy złożyć w terminie tygodnia od zakończenia walnego zgromadzenia, na którym odmówiono udzielenia informacji. Warto podkreślić, iż akcjonariusz może również złożyć wniosek do sądu rejestrowego o zobowiązanie spółki do ogłoszenia informacji udzielonych innemu akcjonariuszowi poza walnym zgromadzeniem zgodnie z przepisem art. 429 § 2 *in fine* k.s.h.

Wzajemna relacja uprawnienia kontrolnego oraz informacyjnego

Fundamentem rozważań jest próba rozstrzygnięcia wzajemnej relacji pomiędzy prawem kontroli a prawem do informacji. Na podstawie przepisu art. 212 w zw. z art. 300²⁴ k.s.h. należy wskazać, iż zakres przedmiotowy prawa kontroli jest znacznie szerszy niż zakres uprawnienia akcjonariusza z tytułu prawa do informacji przyznanego na podstawie przepisu art. 300⁹⁷ k.s.h. Warto zatem poddać pod roz-

wagę, czy podczas obrad walnego zgromadzenia akcjonariusz uprawniony jest do zrealizowania prawa kontroli, czy będzie mu przysługiwać wyłącznie prawo zadawania pytań zgodnie z przepisem art. 300⁹⁷ k.s.h. W istocie uwzględniając regulację przepisu art. 300²⁴ k.s.h., należy wskazać, iż prawo kontroli jest uprawnieniem bezwzględny, przysługującym każdemu akcjonariuszowi, zatem jeżeli nie zachodzą przesłanki odmowy, tj. istnienie uzasadnionej obawy, że akcjonariusz wykorzysta pozyskane informacje w celach sprzecznych z interesem spółki i przez to wyrządzi jej znaczną szkodę, to akcjonariusz jest uprawniony do zrealizowania prawa kontroli, również w trakcie obrad walnego zgromadzenia. Decydująca będzie treść żądania złożonego przez akcjonariusza, który powinien w nim wskazać organowi zarządcemu, z jakiego trybu korzysta. Nie ulega wątpliwości, iż podczas obrad walnego zgromadzenia akcjonariusz może wykorzystać uprawnienie do informacji w zakresie danego konkretnego punktu porządku obrad, kierując precyzyjne pytanie do organu zarządczego, wówczas organ ten będzie zobowiązany do udzielenia akcjonariuszowi żądanej informacji. Powstaje więc pytanie, czy akcjonariusz będzie mógł zadawać pytania wykraczające poza zakres omawianego punktu porządku obrad bądź skierować żądanie umożliwienia przeglądania wskazanych dokumentów spółki. Należy stwierdzić, iż jeżeli organ zarządczy będzie obecny podczas obrad walnego zgromadzenia, a jednocześnie nie zajdzie podstawa do odmowy udzielenia odpowiedzi przez zarząd/radę dyrektorów, to organ zarządczy będzie zobowiązany udzielić precyzyjnej odpowiedzi akcjonariuszowi. Podobnie, jeżeli organ zarządczy będzie dysponował podczas obrad żądanymi dokumentami, wówczas uwzględnienie żądania akcjonariusza będzie możliwe. W pozostałym zakresie, tj. w przypadkach, kiedy akcjonariusz będzie zainteresowany obszerniejszymi wyjaśnieniami bądź połączeniem wyjaśnień od zarządu/rady dyrektorów z przeglądaniem dokumentów spółki, wówczas, aby nie nadużywać swojego uprawnienia podczas obrad walnego zgromadzenia, akcjonariusz powinien zgodnie z ustalonym porządkiem obrad w ramach wolnych wniosków zgłosić wykonanie swojego uprawnienia do indywidualnej kontroli.

Warto w tym miejscu rozważyć *ratio legis* inkorporowania prawa kontroli wraz z prawem do informacji podczas obrad walnego zgromadzenia. Powołując się na wykładnię funkcjonalną, należy stwierdzić, iż akcjonariusz podczas obrad walnego zgromadzenia powinien w pierwszej kolejności skorzystać z prawa do zadawania pytań dotyczących konkretnego punktu porządku obrad, ponieważ korzystanie z tak szerokiego uprawnienia, jakim jest prawo kontroli, może być niecelowe, jeżeli tożsame skutki można osiągnąć poprzez skierowanie precyzyjnego pytania do zarządu/rady dyrektorów w czasie omawiania poszczególnych punktów porządku obrad. Jeżeli jednak odpowiedź zarządu/rady dyrektorów nie satysfakcjonuje akcjonariusza bądź pytanie będzie zbyt obszerne, aby udzielić konkretnie żądanej informacji, będzie on uprawniony do wykorzystania dalej idącego uprawnienia, tj. prawa indywidualnej kontroli. Ponadto warto zwrócić uwagę, iż to akcjonariusz ostatecznie powinien decydować, z jakiego uprawnienia korzysta. Kierując

zatem do zarządu/rady dyrektorów określone żądanie, powinien wskazać, w jakim trybie korzysta ze swoich uprawnień. Taka interpretacja jest wskazana, ponieważ przesłanki uprawniające organ zarządczy do odmowy wykonania takiego uprawnienia zostały odrębnie uregulowane i są od siebie niezależne. Precyzyjne wskazanie trybu przez akcjonariusza ułatwi zatem również rozważenie, w jakim trybie organ zarządczy będzie władny potencjalnie odmówić akcjonariuszowi wykonania żadanego przez niego uprawnienia korporacyjnego. Ponadto warto wskazać, iż akcjonariusz, który będzie żądać wyjaśnień od zarządu/rady dyrektorów w trybie prawa kontroli, nie musi uzyskać takich wyjaśnień od razu na walnym zgromadzeniu, przepis art. 212 k.s.h. w zw. z art. 300²⁴ k.s.h. nie wskazuje bowiem terminu, w którym zarząd/rada dyrektorów ma złożyć wyjaśnienia. Odmienne uregulowanie zastosowano w odniesieniu do prawa do informacji podczas obrad walnego zgromadzenia, w którym to akcjonariusz, kierując pytanie do zarządu/rady nadzorczej w trybie przepisu art. 300⁹⁷ § 1 k.s.h., powinien uzyskać informację od razu, o ile nie zachodzą przesłanki, o których mowa w przepisie art. 428 § 2–5 k.s.h.

Akcjonariusz, któremu odmówiono udzielenia wyjaśnień żądanych w trybie prawa kontroli podczas obrad walnego zgromadzenia, będzie uprawniony do zgłoszenia rozstrzygnięcia tegoż przypadku uchwałą akcjonariuszy. W tym zakresie należy rozważyć, czy dopuszczalne będzie zgłoszenie przez akcjonariusza takiego żądania, a w konsekwencji rozszerzenie w tym względzie porządku obrad, aby można było podjąć stosowną uchwałę podczas obrad tego walnego zgromadzenia. Powyższe stanowisko można rozstrzygnąć, powołując się na dyspozycję przepisu art. 300⁸⁹ § 1 k.s.h., który stanowi, iż nie można podjąć uchwały w sprawach nieobjętych porządkiem obrad, chyba że wszystkie akcje są reprezentowane na walnym zgromadzeniu, a nikt z obecnych nie zgłosił sprzeciwu dotyczącego uchwały. Jeżeli zatem na walnym zgromadzeniu nie wszystkie akcje są reprezentowane bądź którykolwiek z obecnych na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy zgłosi sprzeciw, taki akcjonariusz będzie uprawniony do zgłoszenia jedynie wniosku o zwołanie nadzwyczajnego walnego zgromadzenia na podstawie przepisu art. 300⁸⁹ § 2 k.s.h.

Warto również zwrócić uwagę na zagadnienie odmowy przez zarząd/radę dyrektorów udzielenia informacji podczas obrad walnego zgromadzenia. Zgodnie z przepisem art. 300⁹⁷ § 2 k.s.h. przepis art. 429 k.s.h. stosuje się odpowiednio do udzielania akcjonariuszowi informacji przez zarząd/radę dyrektorów. Zatem akcjonariusz, któremu odmówiono udzielenia informacji, powinien w takim przypadku zgłosić sprzeciw do protokołu. Jednakże nie ulega wątpliwości, iż pomimo odmowy udzielenia informacji podczas obrad walnego zgromadzenia akcjonariusz równocześnie będzie uprawniony do wykonania prawa indywidualnej kontroli zgodnie z dyspozycją przepisu art. 300²⁴ k.s.h., więc zgłoszenie w takim przypadku sprzeciwu do protokołu będzie irrelewantne. Zgłoszenie sprzeciwu do protokołu będzie skutkowało możliwością złożenia wniosku do sądu rejestrowego o zobowiązanie zarządu/rady dyrektorów do

udzielenia informacji w trybie przepisu art. 300⁹⁷ k.s.h. Jednakże złożenie sprzeciwu do protokołu w razie odmowy udzielenia informacji przez zarząd/radę dyrektorów powinno być dla akcjonariusza o tyle istotne, że daje mu możliwość działania dwutorowego. Akcjonariusz może dodatkowo zażądać udzielenia mu informacji w trybie art. art. 300²⁴ k.s.h., niezależnie od możliwości złożenia wniosku do sądu rejestrowego. Zatem akcjonariusz może żądać zrealizowania dwóch niezależnych od siebie instrumentów, co w praktyce niejako może przymuszać zarząd/radę dyrektorów do przedstawienia mu żądanych informacji. W konsekwencji powyższego należy aprobującą ocenić wprowadzenie przez ustawodawcę zarówno prawa kontroli, jak i prawa do informacji, przyznanie bowiem tych dwóch grup uprawnień będzie stanowić w praktyce stosunkowo najszerzej uregulowany dostęp do informacji w polskim prawie spółek.

Jak wyżej zaznaczono, akcjonariusz, który nie uzyskał informacji na walnym zgromadzeniu w trybie przepisu art. 300⁹⁷ § 1 k.s.h., będzie uprawniony do równoczesnego skierowania do obecnych na walnym zgromadzeniu członków zarządu/rady dyrektorów żądania wyjaśnień w trybie art. 300²⁴ k.s.h., które dla celów dowodowych powinno zostać wprowadzone do protokołu odbywającego się walnego zgromadzenia. Można zatem postawić pytanie, czy możliwe jest domaganie się udzielenia informacji w trybie prawa indywidualnej kontroli w sytuacji, w której zarząd/rada dyrektorów na żądanie udzielenia informacji w trybie art. 300⁹⁷ § 1 k.s.h. wskaże, że udzielił informacji na piśmie poza walnym zgromadzeniem w razie skierowania takiego żądania przez akcjonariusza na podstawie przepisu art. 428 § 5 w zw. z art. 300⁹⁷ k.s.h. Biorąc pod uwagę fakt, że oba instrumenty mają rozłączny charakter, skorzystanie przez zarząd z możliwości udzielenia odpowiedzi na piśmie (art. 428 § 5 w zw. z art. 300⁹⁷ k.s.h.) nie wyklucza domagania się przez akcjonariusza udzielenia informacji w trybie art. 300²⁴ k.s.h.

Na decyzję odmowną organu zarządczego akcjonariuszowi przysługuje tzw. wewnątrzkorporacyjna ochrona w trybie przepisu art. 212 k.s.h. w zw. z art. 300²⁴ k.s.h., tj. rozstrzygnięcie uchwałą akcjonariuszy. W razie braku takiej uchwały bądź uchwały negatywnej, tj. w przedmiocie odmowy udzielenia wyjaśnień, akcjonariusz w dalszej kolejności będzie uprawniony do złożenia wniosku do sądu rejestrowego o zobowiązanie organu zarządczego do udzielenia takich wyjaśnień. Warto zaznaczyć, iż na gruncie prostej spółki akcyjnej wyżej przedstawiona procedura odwoławcza może budzić pewne wątpliwości interpretacyjne, ponieważ ustawodawca w przepisie art. 300²⁴ k.s.h. zastosował odesłanie do przepisu art. 212 k.s.h. w zakresie wykonywania prawa kontroli. W konsekwencji z jednej strony interpretacja takiego odesłania może prowadzić do konkluzji, że na gruncie prostej spółki akcyjnej nie stosuje się procedury odwoławczej określonej w przepisie art. 212 § 3 i § 4 k.s.h. Z drugiej strony jednak, jeżeli zamiarem ustawodawcy byłoby wyłączenie ochrony indywidualnego prawa kontroli przysługującego na podstawie przepisu art. 212 k.s.h., to wówczas zdecydowałby się do na odesłanie wyłącznie do art. 212 § 1 k.s.h., a nie do całego przepisu art. 212 k.s.h. Pomimo

istnienia wyżej zaznaczonych wątpliwości za słuszny trzeba uznać pogląd, iż akcjonariuszowi prostej spółki akcyjnej będzie przysługiwała ochrona indywidualnego prawa kontroli na podstawie przepisu art. 212 k.s.h. w zw. z art. 300²⁴ k.s.h.

W dalszej kolejności zasadne jest rozważenie *ratio legis* wprowadzenia przepisu art. 300⁹⁷ § 2 k.s.h., który odsyła do przepisów art. 428 § 2–7 oraz art. 429 k.s.h. przy jednoczesnym uwzględnianiu inkorporowania do prostej spółki akcyjnej instytucji prawa kontroli. Nie ulega wątpliwości, że realizując prawo kontroli, akcjonariusz może *de facto* nie tylko przeglądać dokumenty spółki, ale przede wszystkim żądać wyjaśnień od zarządu/rady dyrektorów. Zaznaczenia wymaga, że akcjonariusz, kierując takie żądanie w trybie prawa kontroli, może otrzymać wyjaśnienia od zarządu/rady dyrektorów zasadniczo w dowolnej formie, ponieważ przepis art. 212 k.s.h. w zw. z art. 300²⁴ k.s.h. nie określa formy, w jakiej należy udzielić akcjonariuszowi wyjaśnień. Z kolei akcjonariusz, korzystając z prawa do informacji, będzie uprawniony do otrzymania precyzyjnie wskazanej w zgłoszeniu informacji w formie pisemnej zgodnie z przepisem art. 428 § 6 k.s.h. Warto również zwrócić uwagę na zakres przedmiotowy prawa indywidualnej kontroli oraz prawa do informacji na piśmie poza walnym zgromadzeniem w trybie art. 428 § 6 w zw. z art. 300⁹⁷ k.s.h. Nie ulega wątpliwości, iż w praktyce powyższe tryby będą się pokrywać, oba bowiem dotyczą udzielania informacji dotyczących spółki. Zatem można dojść do konstatacji, że z uwagi na wprowadzenie do prostej spółki akcyjnej prawa indywidualnej kontroli przepis art. 300⁹⁷ k.s.h. odsyłający do przepisu art. 428 § 6 k.s.h. jest zbędny.

Zagadnieniem mogącym budzić uzasadnione wątpliwości interpretacyjne jest odesłanie do przepisu art. 428 § 7 k.s.h., który stanowi, iż zarząd/rada dyrektorów ujawnia na piśmie informacje udzielone akcjonariuszowi poza walnym zgromadzeniem w dokumentacji przedkładanej najbliższemu walnemu zgromadzeniu. Powstaje zatem pytanie, czy ujawnione informacje, dokumenty czy też wyjaśnienia zarządu/rady dyrektorów pozyskane przez akcjonariusza w trybie indywidualnej kontroli, które niewątpliwie wchodzą w zakres „informacji dotyczących spółki”, będą również objęte zakresem zastosowania przepisu art. 428 § 7 k.s.h. Bez wątplenia *ratio legis* wprowadzenia przepisu art. 428 § 7 k.s.h. na gruncie spółki akcyjnej było zagwarantowanie transparentności informacyjnej akcjonariuszy, w tym zapewnienie równości akcjonariuszy w dostępie do informacji. Pozornie powyższe postulaty zostały całościowo inkorporowane na grunt prostej spółki akcyjnej, z tym że wprowadzenie indywidualnego prawa kontroli przy jednoczesnym odesłaniu w przepisie art. 300⁹⁷ § 2 k.s.h. do przepisu art. 428 § 7 k.s.h., bez jednoznacznego wskazania bądź jednoznacznego wyłączenia informacji pozyskanych w trybie art. 300²⁴ k.s.h., może prowadzić do licznych sporów korporacyjnych na wyżej wskazanym tle. Przypuszczalnie jest to błąd ustawodawcy, jeżeli bowiem jego intencją było zapewnienie daleko idącego zakresu ochrony uprawnień informacyjnych dla wszystkich akcjonariuszy⁴, to przepis art. 300⁹⁷ § 2 k.s.h., który odsyła do przepisu art. 428 § 7 k.s.h., powinien wskazać, iż przy wykonywaniu przez akcjonariusza

prawa kontroli na podstawie art. 300²⁴ k.s.h. stosuje się również przepis art. 400 § 7 k.s.h. w zakresie, w jakim akcjonariusz podczas wykonywania prawa kontroli pozyskuje informacje dotyczące spółki. Alternatywnie można było w przepisie art. 300⁹⁷ § 2 k.s.h. zawrzeć odesłanie jedynie do przepisów art. 428 § 2–6 k.s.h., pomijając przepis art. 428 § 7 k.s.h. (biorąc pod uwagę wyżej zgłoszone wątpliwości, że odesłanie *de facto* powinno dotyczyć przepisów art. 428 § 2–5 k.s.h.). Taki sposób uregulowania powyższego zagadnienia co prawda nie byłby zgodny z postulatem zapewnienia transparentności i równości w dostępie do informacji wśród akcjonariuszy, lecz w praktyce nie byłby źródłem sporów korporacyjnych w zakresie dwóch odmiennie uregulowanych reżimów ujawniania informacji dotyczących spółki, uzyskanych przez akcjonariuszy w zależności od tego, czy korzystają z instytucji prawa kontroli, czy prawa do informacji poza obradami walnego zgromadzenia.

W tym miejscu należy wskazać, iż obecny stan prawny może w praktyce prowadzić do negatywnej praktyki korporacyjnej, w której zarząd/rada dyrektorów nie będzie ujawniać pozostałym akcjonariuszom treści informacji pozyskanych przez akcjonariusza w trybie prawa kontroli, co może powodować, iż zachwiany zostanie postulat równego i powszechnego dostępu do informacji akcjonariuszy prostej spółki akcyjnej. Remedium w tym zakresie może stanowić wewnętrzna praktyka korporacyjna, w szczególności zarząd/rada dyrektorów może przyjąć praktykę, iż niezależnie, czy akcjonariusz korzysta z prawa do informacji, czy prawa do zadawania pytań poza obradami walnego zgromadzenia, to wszelkie informacje dotyczące spółki, jakie uzyska akcjonariusz, zostaną ujawnione pozostałym akcjonariuszom. Powyższa procedura może zostać precyzyjnie uregulowana w umowie spółki bądź w innych dokumentach korporacyjnych, takich jak regulamin zarządu/rady dyrektorów, jak również może być przedmiotem uchwały akcjonariuszy zgodnie z dyspozycją przepisu art. 300⁵³ k.s.h.

Podsumowanie

Zagwarantowanie akcjonariuszom na gruncie prostej spółki akcyjnej tak szerokiego zakresu transparentności w dostępie do informacji o bieżącej działalności spółki należy ocenić pozytywnie, ponieważ w prostej spółce akcyjnej ukonstytuowanie organu nadzoru nie jest obligatoryjne, a zatem kontrola akcjonariuszy nad spółką może być kluczowym instrumentem weryfikacji działań organu zarządczego. Niewątpliwie realizacja uprawnień kontrolno-informacyjnych przez akcjonariuszy wzmacnia ich pozycję w strukturze organizacyjnej jako organu właścicielskiego, któremu bezpośrednio podlega organ zarządczy, tj. rada dyrektorów w systemie monistycznym bądź zarząd w systemie dualistycznym, również uwzględniając aspekt kontroli nad realizacją wiążących poleceń wydawanych zarządowi/radzie dyrektorów przez akcjonariuszy.

Trzeba podkreślić, że prawo kontroli na gruncie prostej spółki akcyjnej ma bardzo szeroki zakres, co daje akcjonari-

szom możliwość efektywnej kontroli bieżącej działalności spółki. Efektywność sprawowania kontroli przez akcjonariuszy może być uzależniona od posiadanej przez akcjonariusza wiedzy z zakresu czynności, w tym umiejętności umożliwiających weryfikację uzyskanych danych i informacji. Z tego względu za bardzo korzystną dla wspólników należy uznać możliwość realizacji prawa indywidualnej kontroli wraz z upoważnioną osobą, w szczególności księgowymi, prawnikami, doradcami podatkowymi, którzy zagwarantują akcjonariuszowi należyte wykonanie tego uprawnienia. Jednocześnie jednak tak szeroki zakres uprawnień kontrolnych może prowadzić do nadużywania uprawnień w celu pozyskiwania informacji dotyczących spółki.

Zagadnieniem budzącym wątpliwość jest wzajemna relacja pomiędzy omawianymi wyżej uprawnieniami. W konsekwencji, odesłanie w przepisie art. 300⁹⁷ k.s.h. do przepisu art. 428 § 6 k.s.h. należy ocenić jako zbędne, ponieważ tożsame skutki będzie można osiągnąć w trybie indywidualnej kontroli, w której akcjonariusz również pozyskuje informacje dotyczące spółki.

Podobnie wątpliwym rozwiązaniem jest odesłanie w przepisie art. 300⁹⁷ do przepisu art. 428 § 7 k.s.h. bez wskazania, iż powyższy przepis stosuje się również do wykonywania przez akcjonariusza prawa indywidualnej kontroli na podstawie art. 300²⁴ k.s.h.

Przypisy/Notes

¹ Uzasadnienie do projektu ustawy o zmianie ustawy — Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw z 19.07.2019 r., s. 56, dalej jako: Uzasadnienie.

² Uzasadnienie, s. 56.

³ Ustawa z 29.09.1994 r. o rachunkowości, Dz.U. 2019, poz. 351.

⁴ Uzasadnienie, s. 56.

Bibliografia/References

- Bilewska, K. (2008). Prawo do informacji — fundament statusu prawnego wspólników (akcjonariuszy) spółki kapitałowej. *Czasopismo Kwartalne Catego Prawa Handlowego, Upadłościowego oraz Rynku Kapitałowego*, (4).
- Bilewska, K. (2010). Prawo do informacji wspólnika w spółce z o.o. W: W. J. Katner, & U. Promińska (red.), *Prawo handlowe po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej*. Wolters Kluwer.
- Chomiuk, M., & Kupryjańczyk, D. (2020). W: Z. Jara (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*. Wyd. 3. C.H.Beck.
- Gierat, A. (2010). *Korporacyjne uprawnienia kontrolne wspólników spółek kapitałowych*. Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa „Dom Organizatora”.
- Kidyba, A. (2001). *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz*, wyd. 2. C.H.Beck.
- Kidyba, A. (red.) (2020). *Meritum Prawo Spółek*. Tom II. Wolters Kluwer.
- Kozieł, G. (2020). *Prosta spółka akcyjna. Komentarz do art. 300¹–300¹³⁴ k.s.h.* C.H.Beck.
- Kwaśnicki, R. L. (red.) (2005). *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*. C.H.Beck.
- Opalski, A. (2018). W: A. Opalski (red.), *Kodeks spółek handlowych. Tom IIA. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz*. Art. 151–226. C.H.Beck.
- Pabis, R. (2004). *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz*, wyd. 2. C.H.Beck.
- Piniór, P. (2013). *Nadzór wspólników w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością*. C.H.Beck.
- Rachwał, A. (2007). W: S. Włodyka (red.), *System Prawa Handlowego. Tom 2A. Prawo spółek handlowych*. C.H.Beck.
- Strzelczyk, K. (2011). W: T. Siemiątkowski, & R. Potrzebszcz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*. Tom 2. Wolters Kluwer.
- Szumański, A. (2005). W: S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, & J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*. Tom. II, wyd. 2. C.H.Beck.
- Szumański, A. (2014). W: S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, M. Tarska, & A. Herbet, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*. Tom II, wyd. 3. Warszawa, C.H.Beck.
- Wawer, M. (2020). W: J. Bieniak, M. Bieniak, G. Nita-Jagielski, K. Oplustil, R. Pabis, A. Rachwał, M. Spyra, G. Suliński, M. Tofel, M. Wawer, & R. Zawłocki, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*. C.H.Beck.

Mgr Jakub Zamojski

Doktorant w Szkole Doktorskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, członek zespołu badawczego prawa gospodarczego i handlowego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, a także aplikant radcowski w KTW. Legal Medaj Sobota Drząszcz Magaczewski Radcowie Prawni sp.p.

Mgr Jakub Zamojski

PhD candidate at the Doctoral School of the University of Silesia in Katowice, a member of the commercial and corporate law research team at the Faculty of Law and Administration of the University of Silesia in Katowice, as well as a trainee attorney-at-law at KTW. Legal Medaj Sobota Drząszcz Magaczewski Radcowie Prawni sp.p. (Law Firm).